

The Social and Everyday Life in Martin Heidegger's Thought

Ehsan Mozdakhah^{*}, Mehdi Najafzadeh^{**}

Seyed Hossein Athar^{***}, Morteza Manshadi^{****}

Abstract

In the framework of Martin Heidegger's thought, the social and everyday life are examined from an ontological perspective, emphasizing fundamental concepts such as "Dasein," "authenticity," and "being." Heidegger believes that everyday life is typically lived in an inauthentic manner, where individuals act within the confines of pre-established norms and expectations without reflecting on the deeper meaning of their own existence. This kind of life, which Heidegger refers to as "fallenness," leads to a neglect of existential truth. Thus, the central question of this article is: What do the social and everyday life mean in Heidegger's mindset, and how do they relate to the current era? In Heidegger's view, the social realm is seen as a space where power structures, cultural norms, and social relations operate in ways that can conceal the truth and limit the possibility of experiencing authentic life. However, Heidegger argues that through an awareness of death and the passage of time, individuals can transcend this state and move towards an authentic existence. This awareness allows a person to break free from unconscious conformity to fixed and limiting regimes of truth and norms, and to seek a more genuine and profound meaning in life.

^{*} PhD Candidate of political science Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran,
eh.mozdakhah@mail.um.ac.ir

^{**} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran (Corresponding Author), m.najafzadeh@um.ac.ir

^{***} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran, athari@um.ac.ir

^{****} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran, Manshadi@um.ac.ir

Date received: 14/06/2024, Date of acceptance: 13/09/2024

Keywords: The social, everyday life, Dasein, being, Martin Heidegger.

Introduction

Martin Heidegger, one of the foremost philosophers of the 20th century, offers a radical critique of Western metaphysical traditions while advancing an in-depth analysis of existential ontology. His pivotal concepts, including "Dasein," "Being," and "authenticity," underpin a profound rethinking of existence and its philosophical implications. Heidegger's influence extends deeply into continental philosophy, as well as contemporary socio-cultural theory. Central to his inquiry is the role of everyday life in either obscuring or unveiling the fundamental truth of Being. Heidegger contends that individuals often exist within rigid frameworks of pre-established social norms, which foster unconscious conformity at the expense of genuine self-discovery. This phenomenon, which he terms "fallenness," not only alienates individuals from existential questions but reduces them to instruments within socio-cultural structures. These structures, according to Heidegger, operate as mechanisms that regulate norms, power relations, and cultural values, often concealing existential truths while constraining opportunities for authenticity. Heidegger argues that individuals often live within pre-established frameworks and social norms, unconsciously adhering to them rather than discovering the true meaning of their own existence. This inauthentic mode of living, which Heidegger refers to as "fallenness," is a form of being in which individuals become oblivious to deeper existential questions. As a result, they are reduced to mere tools in the hands of socio-cultural forces. In this context, the social realm functions as a force or space in which power structures, cultural norms, and social relations are organized in ways that can limit authentic experiences and obscure existential truths.

Materials & Methods

This study employs an ontological lens to interrogate the notions of the social and the quotidian as articulated in Heidegger's thought, emphasizing the centrality of Dasein and authenticity. It delves into Heidegger's critique of inherited philosophical traditions, alongside his exploration of the dynamic interplay between language, routine practices, and social institutions. The methodological approach is qualitative, drawing heavily on primary texts, particularly Heidegger's *Being and Time*, while incorporating secondary analyses that situate his philosophy within the broader socio-cultural milieu. This

framework enables a nuanced examination of Heidegger's insights into the roles of temporality, mortality, and normative structures in shaping human existence.

Discussion & Result

Heidegger's critique of inauthentic existence is firmly rooted in his overarching ontological framework. He characterizes everyday life as predominantly dominated by unexamined conformity to societal norms, which obfuscates the deeper truths of human existence. Such a mode of being fosters dependence on external validation and predefined roles, thereby estranging individuals from their authentic potential. A pivotal pathway to overcoming this alienation is Heidegger's concept of "Being-towards-death," which underscores mortality as a key enabler of existential reflection and authenticity. By acknowledging the finitude of existence, individuals can disengage from the confines of social conformity and cultivate self-awareness that reveals genuine possibilities. Furthermore, Heidegger's notion of "Being-with-others" (Mitsein) accentuates the fundamentally relational character of human existence. He posits that the interplay of interpersonal relationships provides the context within which individuals construct their identities. However, the predominance of societal expectations often undermines individual agency, perpetuating the condition of fallenness. Heidegger advocates for critically engaging with these societal frameworks to reconfigure one's interactions with the world and others, thereby fostering conditions for an authentic existence. Heidegger's treatment of temporality further elucidates the existential structures shaping Dasein's engagement with the world. Unlike the commodified, linear understanding of time prevalent in modernity, Heidegger conceptualizes temporality as a deeply personal and dynamic phenomenon, interwoven with the past, present, and future. By reclaiming this existential temporality, individuals can resist the alienation imposed by technological rationality and consumerist paradigms, thereby redefining their relational priorities and existential commitments.

Conclusion

Heidegger's philosophical exploration of the social and everyday life offers an incisive critique of modernity's dehumanizing tendencies and its influence on individual existence. His emphasis on authenticity, relationality, and temporality provides critical insights for addressing the socio-cultural challenges of contemporary life. By cultivating an acute awareness of mortality, time, and the restrictive nature of normative structures, individuals can transcend the state of fallenness to pursue a more profound and

authentic mode of being. This study concludes that Heidegger's ontological framework not only exposes the mechanisms through which societal systems shape individual existence but also illuminates pathways for reclaiming authentic living amidst the complexities of a mediated, modern world.

Bibliography

- Abdolkarimi, Bijan. *Heidegger and Transcendence: An Interpretation of Heidegger's Reading of Kant*. Tehran, Naghd Farhang, 2023. (In Persian)
- Ashrafi, Hani. *Heidegger: In Search of the Lost Meaning*. Tehran, Nashr Negah Mo'aser, 2024. (In Persian)
- Azadani, Z., & Beheshti, S. M. R. Existential and Transcendental Freedom in Heidegger's thought. *Wisdom And Philosophy*, vol. 14, No. 53, pp. 7-24, 2018. (In Persian)
- Bistagi, Miguel D. *Heidegger and the Political*. Tehran, Nashr Ghoghnoos, 2010. (In Persian)
- Collins, Jeff & Selina, Howard. *Heidegger: A Graphic Guide*. Translated by Saleh Najafi. Tehran, Pardis Danesh, 2012. (In Persian)
- Dreyfus, Hubert, et al. *Modern Hermeneutics*. Translated by Babak Ahmadi and others. Tehran, Nashr Markaz, 1997. (In Persian)
- Heidegger, Martin. *The Origin of the Work of Art*. Translated by Parviz Zia' Shahabi. Tehran, Hermes Publications, 2000. (In Persian)
- Heidegger, Martin. *Being and Time*. Translated by Siavash Jamadi. Tehran, Ghoghnoos Publications, 2010. (In Persian)
- Heidegger, Martin. *A Letter on Humanism*. Translated by Abdolkarim Rashidian, cited in: Kohn, *ibid*, 2023. (In Persian)
- Heidegger, Martin. *Being and Time*. Translated by Abdolkarim Rashidian. Tehran, Nashr Ney, 2024. (In Persian)
- Innod, Michael. *A Window into the Thought of Martin Heidegger*. Translated by Ahmad-Ali Heydari. Tehran, Nashr Ilmi, 2022. (In Persian)
- Khaleqi, Ahmad. *Power, Language, and Everyday Life in Contemporary Political-Philosophical Discourse*. Tehran, Nashr Gama No, 2003. (In Persian)
- Kouroz, Morzmanis. *The Philosophy of Heidegger*. Translated by Mahmoud Novali. Tehran, Hekmat Publications, 1999. (In Persian)
- Nikfar, Mohammadreza. *At the Deadlock of Time: An Introduction to Heidegger's Thought, Five Essays*. Negahe No, February, Issue 31, p. 238, 1996. (In Persian)
- Petison, George. *Late Heidegger*. Translated by Mohammad Mahdi Mithami. Tehran, Nashr Thaleth, 2021. (In Persian)
- Soltanifar, H., & Gandomi Nasrabadi, R. a study in Heidegger's view on nihilism. *Journal of Philosophical Investigations*, Vol. 18. No. 46, PP. 227-245, 2024. (In Persian)

89 Abstract

- Zakeri, M., & Abbasi, I. The Problem of "Other Minds" in Heidegger's Thought. *Wisdom And Philosophy*, Vol. 14. No. 55, PP. 205-224, 2018. (In Persian)
- Zakerzadeh, Abolghasem. "Humanities Journal," Issue 32, pp. 15-57, 2001. (In Persian)
- Zamani, M. We-problem in Heidegger's Thought. *Journal of Philosophical Investigations*, Vol. 13. No. 29, PP. 239-260, 2020. (In Persian)
- Arendt, H. Martin Heidegger at eighty. *The New York Review of Books*, 17(6), 1971. 50-54
- Clark, T. *Martin Heidegger*, 2011. Routledge.
- Dreyfus, H., & Wrathall, M. Martin Heidegger: An introduction to his thought, work, and life. *A companion to Heidegger*, 2005, 1-15.
- Fynsk, C. *Heidegger: thought and historicity*, 2019. Cornell University Press.
- Heidegger, M. 1982. The basic problem of phenomenology.
- Heidegger, M. *Heidegger: Off the beaten track*. 2002. Cambridge University Press.
- Heidegger, M. *The Heidegger Reader*, 2009. Indiana University Press.
- Heidegger, M. *Existence and being*, 2011. Read Books Ltd.
- Heidegger, M. *Introduction to philosophy*, 2024. Indiana University Press.
- Korab-Karpowicz, W. J. (2001). Martin Heidegger.
- Steiner, G. *Martin Heidegger: With a New Introduction*, 1991. University of Chicago Press.
- Heidegger, Martin, *The principle of reason*, 1991, translated by Reginald Lilly. University press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

امراجتماعی و زندگی روزمره در ریختارِ فکری مارتین هایدگر

احسان مزدخواه*

مهدی نجف‌زاده**، سید حسین اطهری***، مرتضی منشادی****

چکیده

در ریختار فکری مارتین هایدگر، امر اجتماعی و زندگی روزمره از منظر هستی‌شناسانه و با تأکید بر مفاهیم بنیادینی چون دازاین، اصالت، و هستی بررسی می‌شوند. هایدگر معتقد است که زندگی روزمره معمولاً به صورت غیر اصیل سپری می‌شود، جایی که انسان‌ها در چارچوب هنجارها و انتظارات از پیش تعیین‌شده عمل می‌کنند، بدون آنکه به معنای عمیق‌تر هستی خود توجه کنند. این نوع زندگی را هایدگر به نوعی غفلت از حقیقت وجودی معنا می‌کند. به همین منظور پرسش اصلی مقاله بدین صورت است که امر اجتماعی و زندگی روزمره در ذهنیت و اندیشه هایدگر به چه معناست و چه نسبتی با عصر کنونی دارد؟ امر اجتماعی در اندیشه هایدگر به عنوان فضایی تلقی می‌شود که در آن ساختارهای قدرت، هنجارهای فرهنگی، و روابط اجتماعی به گونه‌ای عمل می‌کنند که می‌توانند به پنهان‌سازی حقیقت و محدود کردن امکان تجربه زندگی اصیل منجر شوند. با این حال، هایدگر بر این باور است که انسان، با آگاهی از مرگ و گذر زمان، می‌تواند از این وضعیت فراتر رفته و به سوی زندگی اصیل حرکت کند. این آگاهی به فرد اجازه می‌دهد تا از پیروی ناآگاهانه از هنجارها و رژیم‌های حقیقت ثابت و محدودکننده فاصله بگیرد و به جستجوی معنای واقعی‌تر و عمیق‌تر زندگی بپردازد.

* دانشجوی دکتری علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، eh.mozdkhah@mail.um.ac.ir

** دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)، m.najafzadeh@um.ac.ir

*** دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، athari@um.ac.ir

**** دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، manshadi@um.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۳

کلیدواژه‌ها: امراجتماعی، زندگی روزمره، دازاین، هستی، مارتین هایدگر.

۱. مقدمه

مارتین هایدگر، یکی از برجسته‌ترین فیلسوفان قرن بیستم، با نقد رادیکال خود از سنت متافیزیکی غرب و تحلیل عمیق از هستی‌شناسی، مفاهیم کلیدی چون "دازاین"، "هستی" و "اصلت" را مطرح کرد. اندیشه‌های او تأثیرات گسترده‌ای بر فلسفه قاره‌ای و تحلیل‌های اجتماعی و فرهنگی معاصر داشته است. یکی از جنبه‌های مهم فلسفه هایدگر، تحلیل او از زندگی روزمره و نقش آن در پنهان‌سازی یا آشکارسازی حقیقت هستی است. هایدگر معتقد است که انسان‌ها اغلب در چارچوب‌های از پیش تعیین‌شده و هنجارهای اجتماعی به گونه‌ای زندگی می‌کنند که به جای کشف معنای واقعی هستی خود، به پیروی ناآگاهانه از این هنجارها تن می‌دهند. این زندگی غیر اصیل، که هایدگر آن را افتادگی یا سقوط می‌نامد، نوعی از بودن است که در آن انسان‌ها از مسائل اساسی‌تر وجودی خود غافل می‌شوند و در نتیجه، به ابزاری در دست نیروهای اجتماعی و فرهنگی بدل می‌شوند. امر اجتماعی در این چارچوب به عنوان نیرو یا فضایی عمل می‌کند که در آن ساختارهای قدرت، هنجارهای فرهنگی و روابط اجتماعی به نحوی تنظیم شده‌اند که می‌توانند به محدودسازی تجربه‌های اصیل و پنهان‌سازی حقیقت وجودی منجر شوند.

با این حال، هایدگر بر این باور است که با آگاهی از مرگ و گذر زمان، انسان می‌تواند از این وضعیت فراتر رود و به سوی زندگی اصیل حرکت کند. این حرکت به معنای فاصله گرفتن از پیروی ناآگاهانه از هنجارهای اجتماعی و ورود به عرصه‌ای است که در آن فرد به جستجوی معنای واقعی‌تر و عمیق‌تر زندگی می‌پردازد. در عصر مدرن، که با ویژگی‌هایی مانند تکنولوژی پیشرفته، مصرف‌گرایی گسترده، و تسلط هنجارهای اجتماعی جدید تعریف می‌شود، تحلیل هایدگر از امر اجتماعی و زندگی روزمره به ابعاد تازه‌ای دست یافته است. مسئله اصلی این پژوهش بررسی نسبت میان امر اجتماعی و زندگی روزمره در ریختار فکری هایدگر است، و اینکه چگونه تحلیل‌های او می‌تواند به درک بهتر چالش‌های اجتماعی و فرهنگی معاصر کمک کند. با واکاوی این رابطه، پژوهش حاضر به دنبال ارائه درکی عمیق‌تر از تأثیرات هنجارهای اجتماعی بر فرد و همچنین امکان‌های حرکت به سوی زندگی اصیل در بستر زندگی روزمره است. این مسئله از آن جهت حائز اهمیت است که درک صحیح از فلسفه

امراجتماعی و زندگی روزمره در ریختار ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۹۳

هایدگر می‌تواند راهگشای رویکردهای نوین در تحلیل‌های اجتماعی و فرهنگی باشد و به انسان‌های معاصر در یافتن معنای عمیق‌تر و اصیل‌تر زندگی یاری رساند.

۲. هایدگر و تاملاتی به ساختار آنتالوژیک سوژه

مارتین هایدگر به منظور تغییر و تحول در سوژه (انسان) پنج فرض بنیادین و نقادانه در نسبت ساختار آنتالوژیک سوژه با تاکید بر زندگی روزمره و زبان به عنوان عناصر تعیین‌کننده انسان و سنت فلسفی غرب مطرح می‌سازد که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۱.۲ نقد سنت و تاملات انتقادی

اندیشمندان غربی بر رابطه میان عین و ذهن، یا فاعل شناسایی و اشیا تأکید داشته‌اند. از نظر آن‌ها، سوژه می‌تواند با نقد پیش‌فرض‌های خود، به نظارت روشن‌تری بر زندگی روزمره و اجتماعی دست یابد و ساختار سوژگی خود را دگرگون کند. هایدگر نیز بر عنصر آگاهی و مهارت‌های روزمره سوژه تأکید می‌کند. به باور او، اولین قدم سوژه، درک موقعیت جهانی و بافت اجتماعی است که در آن زیست می‌کند. همچنین، توجه به اصالت و استخراج معنا از جهان برای تمایز خود از دیگران ضروری است. هایدگر هشدار می‌دهد که اگر انسان به جای خود برای "دیگری" زندگی کند، تفکر و تعقل به حاشیه می‌رود و زندگی روزمره تحت سلطه قدرت و سیاست قرار می‌گیرد. او معتقد است که ارتباطات زبانی، اجتماعی و سیاسی می‌تواند به آشکارسازی امور سرکوب‌شده کمک کند و نقد سنت‌ها زمینه‌ساز تاملات انتقادی و تغییرات اساسی در زندگی روزمره و ساختار سوژه شود (خالقی، ۱۸۲: ۱۴۲-۱۳۹).

۲.۲ نقد بازنمودهای ذهنی

تالی منطقی انتقادات گفته شده در مورد قبل بدین صورت است که برای آن که ما چیزی ادراک کنیم، دست به کنش بزینم و یا یک رابطه‌ای ظهور کند، می‌بایست محتوایی در ریختار فکری و ذهنی سوژه وجود داشته باشد - به گونه‌ای که بازنمود درونی - به ما این امکان را می‌دهد تا امور را فهم کنیم و نسبت به برساخته‌های سستی حاکم در ذهن یک شورش صورت گیرد تا امور سستی به حاشیه رود و بازنمودهای جدید و مدرن شکل گیرد. به باور هایدگر چنین توصیفی از سوژه که در آن آدمی اساساً مجموعه‌ای از آگاهی‌ها است با معناهای مختلف که این معناها را می‌توان محتوای نیت‌مند نامید، و این ریختار فکری محمل راه‌یابی سوژه به جهان و

در ارتباط با دیگران است. هایدگر اشاره می‌کند که با دیدن شکلی از نیت‌مندی که اساسی‌تر از سوژه یا ذهن خودبسنده است این امکان را به وجود می‌آورد که «بودن - در - جهان» و زیست انسان فهمیده شود (همان: ۱۴۲).

۳.۲ نقد کل‌نگری نظری

مخالف هایدگر با تاکید سنت بر وجود یک نظریه در تمامی حوزه‌های فعالیت سوژه است؛ یعنی باوری که تمامی کنش‌های آدمی را بر پایه یک نظریه‌ی ضمنی قرار داده و در مجموع یک شبکه کلی از آگاهی را سامان می‌دهد و شالوده تمامی فعالیت‌های معمول انسان و حتی فعالیت‌های روزمره او را بر آن شبکه متکی می‌سازد (هیوبرت، ۱۳۷۶: ۳۲۸). باور هایدگر بر این گزاره استوار است که باید بازگشتی به کنش‌های روزمره انسانی داشت و از تقابل‌های دوگانه درونی مانند: متعالی/بازنمایی؛ بازنمود سوژه / ابژه و نیز تقابل‌های درونی ذهن مانند آگاهی و ناآگاهی؛ تاملی / غیرتاملی فاصله گرفت زیرا این نظام‌های حقیقت و اعتقادی فهم سوژه از جهان و مناسبات موجود را محدود می‌نماید (هایدگر، ۱۴۰۳؛ خالقی، ۱۳۸۲).

۴.۲ تاکید بر جنبه‌های عملی زندگی روزمره و امر اجتماعی

نگرش‌های و روایت‌های سنتی مانند خردباوری و یا سنت‌های تجربه‌گرایانه، همواره بر تعمق نظری منفک به عنوان عنصری برتر از دیدگاه عملی، برای کشف واقعیت تاکید داشته و فیلسوفان تاکید کرده بودند که با دورماندن از مسائل زندگی روزمره و جامعه می‌توان به چستی واقعی چیزها دست یافت. اما هایدگر این خوانش را تغییر داد و ادعا کرد که تاکیدات فلاسفه و فلسفی به خصوص از دکارت به این سو بر روی سوژه (انسان) و ذهن شناسانده بر اهمیت توجه به جنبه‌های پرکتیکال زندگی روزمره تاکید داشته‌اند (احمدی، ۱۳۷۶: ۵۲).

۵.۲ نقد خردگرایی روش‌شناسانه

هایدگر با توجه به کنش‌های روزمره زمینه را برای بسط توجه به معنا و سازمان‌بندی یک فرهنگ به عنوان یک پایه از علوم انسانی که به معنای فاعلان منفرد نیستند، فراهم آورد. از این منظر نقطه عزیمت تحلیل‌گر پس‌زمینه‌ای است که برای فهم کنش‌های مشترک روزمره که ما در آنها «می‌باشیم» باید مورد روشنگری قرار گیرد.

پنج محور بیان شده که مستخرج از اندیشه و فلسفه هایدگر است به خوبی نشان می‌دهد که وی در تلاش بوده تا تحلیلی بدیع در باب «انسان بودن چیست» ارائه نماید. مهمترین پرسش هایدگر که در آثارش به آن توجه دارد معنای هستی است. پاسخ به این پرسش روندی بسیار دشوار را اندیشه هایدگر طی کرده است و در این چارچوب اندیشه اصیل در نزد هایدگر، اندیشه‌ای است که رابطه هستی با ماهیت انسان را به سر منزل مقصود می‌رساند و در تحلیل دازاین در معنایی جدید موثر است.

۳. دازاین و امراگزیستانسیل؛ زندگی روزمره و امراجتماعی هایدگری

دازاین در فلسفه هایدگر دارای سه اولویت اساسی نسبت به سایر موجودات است. اولین آن، اولویت انتیک (Ontical Priority) است؛ هایدگر می‌گوید دازاین موجودی است که هستی‌اش با «اگزیستانس» مشخص می‌شود و به همین دلیل، برخلاف دیگر موجودات، هستی برای او یک مسئله است. بر همین اساس، اولویت اُنتولوژیک (Ontological Priority) دازاین مشخص می‌شود (هایدگر، ۱۴۰۳؛ خالقی، ۱۳۸۲). دازاین از طریق هستی‌اش به خودآگاهی می‌رسد و جهان اجتماعی را درک می‌کند. هایدگر معتقد است که برای فهم دازاین در متن جامعه و زندگی روزمره، باید این مفاهیم را در خود جامعه به کار گرفت، که نتیجه آن می‌تواند به خلق و ابداع امر اجتماعی منجر شود؛ این خود فهمی اُنتولوژیک از هستی دازاین است. هایدگر همچنین از اُنتولوژی حیطه‌ای سخن می‌گوید، که هر علم در یک حوزه خاص از هستی فعالیت می‌کند. مثلاً علم جامعه با مفاهیمی چون زندگی روزمره، روابط انسانی، و سوژگی سر و کار دارد. اما این علوم نیازمند پایه‌های اُنتولوژیک اساسی هستند. هایدگر تأکید می‌کند که اُنتولوژی‌های حیطه‌ای باید به اُنتولوژی اساسی متکی باشند، که معنای هستی را روشن کند. بدون این وضوح، بحران در سایر حوزه‌ها اجتناب‌ناپذیر است. هایدگر با معرفی دازاین به عنوان موجودی که هستی برای او مسئله است، به رابطه میان هستی و دازاین می‌پردازد. او معتقد است که سوژه باید از چارچوب‌های محدودکننده خارج شود و به واسطه یک «فراخوان هستی» به معنای جدیدی برای خود دست یابد، که این می‌تواند به ابداع امر اجتماعی منجر شود (سلطانی‌فر و گندمی‌نصرآبادی، ۱۴۰۳؛ آزادانی و بهشتی، ۱۳۹۷؛ هایدگر، ۱۴۰۲: ۲۸۲).

هایدگر اشاره می‌کند که سکناگزینی برای یافتن، جستن معنا و زیست اجتماعی سوژه در چارچوب خصلت برون - خویشی (Ecstatic) امکان‌پذیر خواهد بود. برون‌ایستایی یعنی سوژه خارج از روایت‌هایی که او را تعریف و چارچوب‌بندی کرده‌اند بایستد و معنا و مفهوم نوینی از

خود بدست دهد، شرایطی که می‌توان تحت عنوان سوژه اگزیستانس هم آن را نام داد؛ وضعیتی که با استفاده از خرد و عقلانیت، ماهیتی جدیدی از انسان، سوژگی، امراجتماعی و زندگی روزمره به وجود می‌آید و تعینات قدیمی و منقادکننده به حاشیه می‌رود و هستی‌انسانی شکل و ماهیتی جدیدی را پیدا می‌کند. ماموریت برون-ایستایی دازاین حاصل یک خصلت بنیادین مهم است که تحت عنوان درون بودگی برون خویشانه در حقیقت جهان است به این معنا که انسان ضمن توجه به امکان‌های وجودی خودش معنایی جدید برای زیست‌روزمره خود بدست می‌دهد که برپایه خصلت برون - خویشی یعنی برساخت امراجتماعی به منظور همسانی با هستی این‌جهانی جدیدش می‌باشد که اساساً انسان به مثابه برون - ایستندگی، آنجا بودن جدید را می‌پذیرد. به‌طورکلی، ماهیت دازاین در اگزیستانس نشان‌دهنده‌ی تعین اُتالوژیک خاص انسان است. تعینی که مشخص می‌کند، دیگر تعینات از نوع سستی و چستی نمی‌باشد بلکه تعین اُتالوژیک به روز رسانی و برآمده از هستی بازتعریف‌شده و زندگی روزمره انسان می‌باشد. به باور هایدگر آینده انسان همواره از طریق گذشته او ساخته و پرداخته می‌شود و امکاناتی برای خلق امراجتماعی در چارچوب زندگی روزمره به روی او می‌گشاید. این امکانات مزبور به سه دسته تقسیم‌بندی می‌شود که بعضی از آن‌ها را ما انتخاب نمی‌کنیم یعنی بدون اینکه بخواهیم درون آن قرار گرفته‌ایم مانند جنسیت، خانواده و یا ایرانی‌بودن، دسته دوم انتخاب‌هایی است که دیگران که این دیگری می‌تواند نظام‌های ارزشی، رژیم‌های حقیقت و در یک کلام امرسیاسی باشد، به ما تحمیل کند و دسته سوم امکاناتی است که هایدگر آن را شرح و بسط می‌دهد که تحت عنوان امکان‌های شناختی انسان است. معنای این دسته بدین صورت است که انسان متوجه امکان‌های واقعی خود و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند بشناسد و بر آن مبنای معنای جدیدی برای خود به عنوان سوژه در اجتماع که حوزه امراجتماعی است به وجود آورد. با چنین تحلیلی است که هایدگر از عبارت انسان امکان است و توانستن را به عنوان ساختار اگزیستانس معرفی می‌کند. این نکته را بایستی بیان کرد که انسان می‌تواند در حیطه توانایی‌ها و شرایط زیستی خود دست به انتخاب بزند زیرا که نمی‌تواند خارج از امکان‌های خود دست‌به‌انتخاب و گزینش بزند. هایدگر در هستی و زمان بیان می‌دارد «دازاین و یا انسان همواره خود را برحسب زیست روزمره و امکان‌های مربوط به خود فهمیده می‌شود و می‌تواند به خلق و ابداع معنا برای خود، دیگری، زندگی روزمره و امراجتماعی که همان جامعه است، پردازد». بنابراین انتخاب در چارچوب درون فهمی از زندگی و از طریق تفسیری

که دازاین صورت می‌دهد، انجام می‌شود و به عبارت دیگر، در هر لحظه انسان فهمی از هستی دارد و به گونه‌ای هستی خود را تفسیر می‌کند (هایدگر، ۱۴۰۳: ۶۶-۶۷).^۱

این نکته را باید بیان کرد که هستی سوژه (دازاین) به گونه‌ای است که این تمایل درونی وجود دارد تا خودش را براساس آن چیزی که به سمت آن جهت‌گیری دارد فهم کند؛ یعنی فهم برحسب آن چیزی که در موجودات ثابت است. برای مدیریت این وضعیت هایدگر با عاریت گرفتن اپوخه‌گذاری هوسرل به منظور نفی پیش‌فرض‌های تحمیلی، معتقد است باید این اجازه به دازاین داده شود تا خود را برای خود تعریف کند و آن‌جایی که پاسخ منطقی می‌دهد، وضعیت روزمرگی است. به باور هایدگر، در زندگی روزمره ساختارهای اساسی (نه عارضی) را می‌توان یافت که تعیین‌بخش وجود انسان‌اند که این ساختارهای اساسی در ابداع و یا خلق امر اجتماعی موثر هستند. تحلیل سوژه در روزمرگی تنها نشان‌دهنده‌ی هستی اوست بدون آن که معنای آن را تفسیر کند (Heidegger, 1982). در ریختار فکری هایدگر، برای عینیت‌بخشی به ساختارها، تنها تحلیل دازاین کافی نیست بلکه برای رسیدن به یک معنای اصیل بایستی حوزه جامعه هم تحلیل شود. افق مزبور در اندیشه هایدگر زمانمندی (Temporality) است. یعنی باید ساختارهای اثرگذار بر انسان در زندگی روزمره که امر اجتماعی او را هم شکل داده است هم تحلیل شود تا معنایی متفاوت هستی انسان یا دازاین به وجود آید و امکان‌های وجودی او را که اساساً بستر عملیاتی‌شدن توانایی انسان یعنی کنشگری اوست فعال شود (Clark, 2011; Heidegger, 2002).

یکی از جنبه‌های مهم فلسفه هایدگر که به زندگی روزمره ارتباط دارد، مفهوم زمان است. هایدگر زمان را به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از دازاین بررسی می‌کند. او معتقد است که ما همیشه در حال پیشروی به سوی آینده هستیم. این پیشروی به سوی آینده، بخش مهمی از زندگی روزمره ما را تشکیل می‌دهد. در زندگی روزمره، ما معمولاً زمان را به شکلی خطی و قابل اندازه‌گیری می‌بینیم، مثلاً از طریق ساعت یا تقویم. اما هایدگر معتقد است که تجربه واقعی زمان به عنوان دازاین، بیشتر به صورت زمان‌بندی‌شده است (نیکفر، ۲۳۸). به عبارت دیگر، زمان به عنوان بخشی از هستی ما، همواره با آینده، گذشته و حال ما در ارتباط است. این مفهوم از زمان به ما یادآوری می‌کند که زندگی روزمره چیزی فراتر از لحظه‌های جداگانه و مجزا است. هر لحظه از زندگی ما به آینده‌ای که در آن به سوی آن حرکت می‌کنیم و به گذشته‌ای که ما را شکل داده است، پیوند دارد. این فهم عمیق‌تر از زمان می‌تواند به ما کمک کند که زندگی

روزمره و امراجتماعی را با توجه بیشتری به اهداف و معنای آن بررسی کنیم (پنیسون، ۱۴۰۰: ۲۲-۲۵).

هایدگر فلسفه خود را حول محور هستی (Sein) بنا کرده و در کتاب هستی و زمان به دنبال بازیابی معنای هستی از فراموشی تاریخی، از زمان افلاطون، است. او هستی انسان را دازاین می‌نامد که به معنای "هستی-در-جهان" است. از نظر هایدگر، انسان‌ها به طور ذاتی در جهان هستند و این وجود شامل تعاملات اجتماعی و ارتباط با دیگران نیز می‌شود. دازاین همواره با دیگران (Mitsein) است، به این معنا که انسان‌ها به‌طور بنیادی اجتماعی هستند و بدون ارتباط با دیگران، وجود ندارند. دو مفهوم کلیدی در اندیشه هایدگر، فرافکنی (Projection) و پرت‌افتادگی (Thrownness) است. فرافکنی یعنی هستی انسانی یا همان دازاین همواره خصلتی جهان‌شمول و روبه سوی آینده دارد. این امر به انسان امکان می‌دهد تا شناختی نسبت به خود و جهان اطراف پیدا کند. این فرافکنی در چارچوب شرایطی انجام می‌شود که انسان‌ها در آن پرت‌افتاده شده‌اند؛ به این معنا که بدون انتخاب خود در موقعیت‌های خاص تاریخی، فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته‌اند. این جنبه از دازاین^۲ به انسان‌ها اجازه می‌دهد که خود و جهان اطراف را شکل دهند. اما این فرافکنی همیشه در چارچوب شرایطی انجام می‌شود که انسان‌ها در آن پرت‌افتاده شده‌اند. پرت‌افتادگی به این معناست که ما بدون انتخاب خودمان در شرایط خاص تاریخی، فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته‌ایم. این وضعیت پرت‌افتادگی در حقیقت بیان‌گر این است که انسان‌ها همیشه در یک وضعیت پیشینی (Pre-given) قرار دارند که بخشی از هستی‌شان را تشکیل می‌دهد. این وضعیت پرت‌افتادگی همچنین تأثیرات عمیقی بر ارتباطات اجتماعی و تعاملات انسانی دارد. از این منظر، جامعه یک شبکه پیچیده از روابط انسانی است که توسط این فرافکنی‌ها و پرت‌افتادگی‌ها شکل می‌گیرد. هایدگر معتقد است که هرگونه درک صحیح از جامعه و امور اجتماعی باید این واقعیت را در نظر بگیرد که افراد در وضعیت پرت‌افتادگی هستند، اما در عین حال در حال فرافکنی و شکل‌دهی به آینده خود و جامعه (امراجتماعی) هستند (ذاکری و عباسی، ۱۳۹۷؛ ذاکرزاده، ۱۳۸۰؛ Steiner, 1991).

۱.۳ ساختارهای وجودی دازاین؛ «از بودن - در - جهان تا بودن - با - دیگران»

هستی برای هایدگر اساساً یک مفهوم انتزاعی نیست و میان این مفهوم و متدولوژی هایدگر و تحلیل وی از دازاین در درون زندگی روزمره ارتباط و پیوستگی وجود دارد. به باور هایدگر قرارداد دازاین در متن و بطن زندگی روزمره می‌تواند جایگاه سوژه و یا انسان را در نظام

اجتماعی و تلاش او برای گذار از یک امراجتماعی سستی به امراجتماعی مدرن هموار سازد. در همین چارچوب دازاین در قالب بودن در جهان و با دیگران از منظر هایدگر بازصورتبندی شده است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود (کالینز و هاوارد، ۱۳۹۱؛ اشرفی، ۱۴۰۳).

الف) بودن - در - جهان

مهمترین وجه دازاین، بودن در جهان (Being - in - the - world) است. میان این ویژگی و وجود داشتن دازاین پیوستگی درهم تنیده‌ای وجود دارد؛ اساساً وقتی می‌گوییم دازاین وجود دارد یعنی ناچار است که در میان دیگران یا هستندگان اجتماعی، بودن خود را تعریف کند و این تعریف در وجه پرکتیکال یعنی آگاهی به امکان‌های وجودی خود در قالب امکان زندگی و بازتعریف آن، همزیستی و همبستگی در عین پذیرش تفاوت‌ها است. به‌طورکلی، هایدگر میان هستی و موجودات تمایز قائل می‌شود. موجودات (اشیا، انسان‌ها، حیوانات و ...) همگی وجود دارند، اما هستی چیزی است که به موجودات امکان وجود داشتن می‌دهد. او بر این باور است که در فلسفه‌ی غرب، از افلاطون و ارسطو به بعد، این تمایز فراموش شده و به جای پرسش از هستی، فیلسوفان به بررسی موجودات و ویژگی‌های آن‌ها پرداخته‌اند. از نظر هایدگر، باید پرسش بنیادی فلسفه به سوی خود هستی بازگردد. هایدگر برای فهم هستی به تحلیل دازاین می‌پردازد که به معنای آنجا بودن یا بودن در جهان است. دازاین اصطلاحی است که هایدگر برای اشاره به انسان‌ها به کار می‌برد، اما نه به عنوان موجودی صرفاً زنده یا اندیشمند، بلکه به عنوان موجودی که توانایی پرسش از "هستی خودش را" دارد. دازاین تنها موجودی است که آگاهی از هستی دارد و می‌تواند از معنای بودن خود و دیگر موجودات بپرسد و حتی درصدد تغییرش برآید. بنابراین، بودن برای هایدگر چیزی است که از طریق وجود دازاین قابل بررسی و تجربه است. یکی از مفاهیم کلیدی هایدگر در فهم هستی، مفهوم هستی - به - سوی - مرگ (Sein-zum-Tode) است. هایدگر مرگ را به عنوان نهایت ممکن بودن دازاین تحلیل می‌کند. به این معنا که دازاین همیشه با مرگ به عنوان پایان نهایی زندگی روبرو است و این آگاهی از مرگ، آگاهی او از هستی را نیز شکل می‌دهد. هستی - به - سوی - مرگ یک امکان وجودی است که دازاین با آن مواجه می‌شود و این مواجهه به او امکان می‌دهد تا هستی خود را به‌طور کامل‌تری درک کند و برای این هستی، زندگی روزمره خود تصمیمات غایتمندانه اتخاذ نماید و در یک کلام امراجتماعی (بودن - در - جهان) تازه‌ای ابداع نماید (خالقی، ۱۳۸۲؛ بیستگی، ۱۳۸۹).

هایدگر با مطرح کردن مفهوم دانستن به بر ساخت یک رابطه آگاهی‌محور با چیزها اقدام می‌کند که همان بودن - در - جهان است. اساساً وقتی دازاین خود را به سمت چیزی جهت می‌دهد و آن را درک می‌کند به معنای خروج از محیط ایزوله تعریف شده نیست بلکه هستی در این موارد به گونه‌ای بیرونی تعریف می‌شود. این نکته را بایستی بیان کرد که از منظر هایدگر ابداع امر اجتماعی صرفاً در چارچوب همان امور پیش پا افتاده در زندگی روزمره نیست بلکه یک تحول ذهنی و عینی را در هستی سوژه مدنظر دارد که این تحول منجر به ابداع امر اجتماعی و تغییر زندگی روزمره می‌شود. به عبارت دیگر در چنین وضعیت هایدگر باتوجه به مفهوم هم‌رفتاری هم‌دلانه (Comportment) که اساس رابطه میان جهان با دازاین است نتیجه می‌گیرد که جهان در ساختار انسان وجود دارد و براساس همین رفتارهای هم‌دلانه و هم‌بسته به عنوان یک امر هستی‌شناسانه، اگزیستانس دازاین و یا شرایط وجودی او در جهان و نظام‌های اجتماعی را تعیین و تعریف می‌کند و به نوعی معناهایی جدید برای امر اجتماعی و زندگی روزمره خلق می‌کند.

رفتارهای هم‌دلانه به وضعیت وجودی انسان تعلق دارد، رفتاری که بایستی فارغ از وضعیت قدرت‌گرا و منازعه حقیقت‌مند باشد؛ یعنی رفتارهای هم‌بسته میان سوژه‌ها در چارچوب ابداع امر اجتماعی متکثر، متنوع و تطبیق با شرایط وجودی (اگزیستانس) انسان در زیست روزمره این جهانی است و این شرایط وجودی نباید در سیطره رژیم‌های حقیقت و گفتمان‌های قدرت گرفتار شود بلکه با گرایش به دیگران باید منزلت‌های وجودی و امکان‌های شدن مختلفی را برای خود تعریف کند. منظور هایدگر از این تحلیل که اساساً نفی سوپرتکیویسم سنتی تلاشی رادیکال برای تغییر وضعیت است ثابت می‌کند که بودن - در - جهان یک رابطه آگاهانه میان من و دیگری است که منجر به ابداع امر اجتماعی و تغییر شرایط وجودی سوژه و شرایط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می‌شود. هایدگر برای روشن کردن فلسفه بودن در جهان چهار تعریف از دنیا را طرح می‌کند که این چهار معنا به یک تعریف دلبستگی و دلمشغولی دارد. وی ابتدا دنیا را به معنای امور حاضر - دستی و یا پیش پا افتاده در نظر می‌گیرد، در مرتبه دوم به معنای اُنِتالوژیک که به هستی موجودات اشاره می‌کند، در تعریف سوم به عنوان جایی که دازاین واقعی زندگی می‌کند مانند دنیای عمومی یا محیط خانوادگی و بالاخره در چهارمین تعریف و معنا از دنیا به وضعیت اُنِتالوژیکال و اگزیستانس دنیامدانه اشاره دارد، که همین تعریف مورد وثوق هایدگر است. این تعریف از جهان و دنیا از منظر هایدگر یعنی رابطه با دازاین؛ حال این رابطه می‌تواند میان انسان با انسان و یا رابطه میان انسان با ساختار

قدرت (امرسیاسی) باشد و اساساً این فرآیند رابطه‌مند باید به گونه‌ای باشد که معنایی مافوق معنای تثبیت‌شده برای او و زندگانی‌اش ایجاد شود و زندگی روزمره و یا امراجتماعی در سیطره قدرت و رژیم‌های قدرت محدودکننده نباشد و از معانی سستی موجود فاصله گیرد (بیستگی، ۱۳۸۹؛ عبدالکریمی، ۱۴۰۲).

ب) بودن - با - دیگران

یکی از مهمترین مسائل در حوزه امراجتماعی و زندگی روزمره دازاین، نحوه بودن - با - دیگران است. پاسخ به چگونگی این رابطه، عینیت‌بخشی به «کیستی» سوژه است. در روایت سستی و یا از بالا به پایین که توسط امرسیاسی و حوزه قدرت مدیریت و نظارت می‌شود، برای انسان همواره یک خود ثابت از پیش موجود فرضیت دارد که بایستی این تکینگی وجود برای او حفظ شود که به نوعی تن و روح سوژه در یک چارچوب استعلایی خاص قرار داده می‌شود و امکان هرگونه تحول و تغییر تا حد بسیار زیادی از او سلب می‌شود. این چنین تلقی از سوژه به عنوان یک چیز ثابت، دازاین را از بودن با دیگران که به نوعی برسازنده امراجتماعی و زندگی روزمره اصیل است خارج و آن را تبدیل به یک امر حاضر - دستی می‌کند در حالیکه در تحلیل اُنتالوژیک، کیستی دازاین در تعاملات اجتماعی و سیاسی یعنی در رابطه میان امراجتماعی و سیاسی عینیت پیدا می‌کند. این پرسش را بایستی مطرح ساخت که چرا سوژه ایزوله شده وجود ندارد؟ در پاسخ باید گفت که انسان همواره در عالم است و بنابراین دیگران در تمامیت ارجاعی عالم سوژه حضور دارند؛ یعنی در این جهان دیگرانی هم هستند که باید آن‌ها را شناخت و در ارتباط با آن‌ها بود که چنین وضعیتی به بازترسیم امراجتماعی و همبستگی اجتماعی منجر می‌شود. بنابراین در تمامیت ارجاعی دیگران هم شریک‌اند و بدون آن‌ها این گزاره معنایی ندارد. به طور کلی، جهان همیشه عالمی است که سوژه با دیگری شریک است و همبستگی دارد. عالمی که بودن - با - دیگران (Being - with- otherness) منجر به معنادهی به زندگی روزمره و ابداع یک امراجتماعی در برابر ساختارهای قدرت می‌شود. یکی از گزاره‌های بسیار مهم در ریختار فکری هایدگر در ارتباط - با - دیگران، مسئله زبان است. هایدگر معتقد است که زبان نقشی اساسی در فهم ما از جهان و ارتباطات ما با دیگران دارد (هایدگر، ۱۳۸۹؛ هایدگر، ۱۳۷۹؛ Heidegger, 1971). او می‌گوید که زبان نه تنها وسیله‌ای برای انتقال اطلاعات است، بلکه ابزار اصلی ما برای آشکار کردن (Disclosure) جهان است. در زندگی روزمره، ما از زبان برای ارتباط با دیگران و فهم جهان پیرامون استفاده می‌کنیم. اما هایدگر به ما یادآوری

می‌کند که زبان می‌تواند هم به ما کمک کند که به شکلی اصیل‌تر با جهان ارتباط برقرار کنیم، و هم ممکن است ما را در چارچوب‌های محدود و از پیش تعیین‌شده‌ای محبوس کند.

در فلسفه هایدگر این در - بین - دیگران زیستن باید به صورت اگزیستانسیل فهمیده شود. یعنی چنین نیست که کثیری از «من‌ها» وجود داشته باشد و پس از یک رابطه‌ای میان آن‌ها شکل بگیرد. از منظر هایدگر دیگران در ساختار وجودی دازاین جای می‌گیرند و این رابطه باید فهم و معنا شود که در لایه‌های زیرین این رابطه، امراجتماعی برای یک زیست اجتماع‌مند خلق و ابداع می‌شود. بنابراین از نظر هایدگر «مردم»، «امراجتماعی (جامعه)» که پاسخی به پرسش چستی زندگی روزمره سوژه را فراهم می‌کند و آن پاسخ «دیگری» است و اساساً رابطه‌مندی این دیگری‌ها با یکدیگر می‌تواند به خلق امراجتماعی و سوژه اصیل کمک کند. هایدگر با این توصیفات در پی آن است که این مسئله را مطرح سازد که انسان‌ها هویتشان را از یکدیگر می‌گیرند به این دلیل که سوژه متکثر است و این متکثربودگی و سیالیت می‌تواند در معنادادن به زندگی روزمره و امراجتماعی موثر باشد. هایدگر با پیش کشیدن انسان اصیل (سوژه اصیل) نشان می‌دهد که فرد مستقل و مختار می‌تواند به متبلورسازی خویشتن اجتماعی جدید اقدام کند؛ خویشتنی که منجر به تحول در زندگی روزمره و امراجتماعی (جامعه) می‌شود. یکی از مباحث مهم در فلسفه و اندیشه هایدگر خود - یافتگی (Disposition) است. حالت خودیافتگی یک ساختار اُنتالوژیک در سوژه یا دازاین است یعنی به آشکارشدگی سوژه (بودن - در) تعلق دارد. بدین منظور همواره یک حال بر ما هجوم نمی‌آورد و اساساً این احوالات از درون و بیرون نیست بلکه از بودن - در - جهان و ارتباط با دیگران است که خودیافتگی و مشخص کردن جایگاه خود در جهان است. این وضعیت اگزیستانسیل، هستی و یا دازاین را در یک وضعیتی قرار می‌دهد که تعاریف و معناهای جدیدی از خود، زندگی روزمره‌اش در جهان و جامعه ارائه می‌کند و اساساً به دنبال آن است تا جای خود را در جهان بیابد و تعریفی نوین از خویشتن اجتماعی خود ارائه دهند. مهمترین مولفه بودن - در - جهان و موقعیت یافتگی سوژه، فهم استیعنی جایی که سوژه و هستی او توانان باهم درگیرند. این فهم از نظر هایدگر بدان معناست که با آشکارگردانی سوژه هم خودش و هم عالمش را می‌شناسد و به عبارتی ساده‌تر او با آگاهی به امکانات خویش، معین می‌کند که بایستی چه جایگاهی داشته باشد و این جایگاه باید چه معنایی به او و شرایط متحول شده بدهد. این وضعیت به عنوان یک مرحله از اگزیستانسیل و فهم از امور و شرایط متحول هستی، زندگی روزمره و امراجتماعی جدید خلق

امراجتماعی و زندگی روزمره در ریختار ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۱۰۳

می‌کند و سوژه را در یک جامعه و جهان جدید سکنا می‌دهد (عبدالکریمی، ۱۴۰۲؛ ایننود، ۱۴۰۲؛ زمانی، ۱۳۹۸).

۲.۳ امراجتماعی نوین و متکثر؛ بازتعریف دازاین، سوژه و زندگی روزمره

از دیدگاه هایدگر، زندگی روزمره نه یک حالت ثانویه، بلکه جلوه‌ای اساسی از هستی ما به عنوان دازاین است. در زندگی روزمره، ما به عنوان سوژه با ابزارها (Equipment) و اشیاء (Objects) در جهان ارتباط برقرار می‌کنیم. هایدگر تأکید می‌کند که این ارتباطات عمدتاً به شکل پیش‌دست‌بودن (Readiness-to-hand) است، به این معنا که ما معمولاً از ابزارها به شکلی استفاده می‌کنیم که به حضور آن‌ها آگاه نیستیم، مگر اینکه خراب شوند یا از کار بیفتند. برای مثال، وقتی که از یک چکش استفاده می‌کنیم، به چکش به عنوان یک شیء جداگانه فکر نمی‌کنیم؛ بلکه آن را بخشی از عمل کوبیدن می‌بینیم. این نوع تعاملات نشان‌دهنده پیوند عمیق ما با جهان در زندگی روزمره است. این ارتباط نزدیک با جهان از طریق ابزارها و اشیاء، نشان می‌دهد که زندگی روزمره اساساً نوعی بودن-در-جهان است که در آن انسان‌ها نه تنها با جهان، بلکه با دیگران نیز در تعامل هستند. این تعاملات و ارتباطات روزمره، بنیانی برای فهم جهان و موقعیت ما در آن فراهم می‌کنند و به برساخت امراجتماعی کمک می‌کند (Heidegger, 1991; Heidegger, 1994).

به باور هایدگر هستی سوژه (انسان) در یک نسبت‌مندی اساسی با جهان پیرامونش قرار دارد و با اتکا به زیست روزمره خود مواجهه‌ای دلمشغولانه با آن جهان (جهان پیرامون) برقرار می‌کند. به زبان هایدگر انسان خودش را در ماهیت‌اش نمی‌گشاید و گذار از چنین فرآیندی امکان‌پذیر نیست مگر آن که انسان (سوژه) به وسیله هستی فراخوانده (مورد خطاب یا طلب) شود. چنین فراخوانی به سوژه این امکان را می‌دهد تا جایی به ماهیت او تعلق دارد بیاید و اقدامی که می‌تواند در بسیج و کنش اجتماعی انجام دهد و موثر باشد و در این حالت است که سوژه ضمن بازتعریفی از خود و دازاین و همچنین زندگی روزمره امراجتماعی جدیدی خلق می‌کند. در امراجتماعی متکثر، سوژه به باور هایدگر بیرون خویش می‌ایستد (برون - خویشی) و حقیقت هستی خود را طوری دیگر تعریف می‌کند. این بازتعریف در قالب تعیین آنتالوژیک خاص انسانی است؛ تعینی که دیگر از نوع و ماهیت سنتی نیست بلکه برآمده از نیازهای جدید انسانی، برآمده از هستی و زندگی اگزیستانس سوژه است. این هستی انسان همیشه خود را بر حسب نوع زیستی که دارد می‌فهمد و تعریف می‌کند. به‌طورمثال، من به عنوان یک ایرانی (زن

بودن، مرد بودن، جوان بودن و...) هستی جدیدی را برای خود تعریف کرده‌ام که دیگر در چارچوب تعینات سنتی جای نمی‌گیرد بلکه این هستی جدید برآمده از برون‌خویشی و نیازهای جدید زندگی روزمره است. بنابراین در اینجا درون فهمی از زندگی و از طریق تفسیر مجدد از دازاین صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، در هر لحظه سوژه فهمی از هستی خودش دارد به طوری که در دوران موسوم به پسامدرن و یا دوران متکثرشدگی امراجتماعی، هستی و امکان‌های وجودی خود را هم متکثر تعریف می‌کند.

یکی از مهمترین مسائل زندگی روزمره، نحوه بودن - با - دیگران است. پاسخ به چگونگی این رابطه مشخص‌کننده کیستی امرسیاسی و امر اجتماعی در رابطه به یکدیگر است. در تفکر و ذهنیت مبتنی بر سنت برای سوژه و حتی حوزه امر سیاسی (حکومت / دولت) یک خود ثابت (جوهر) فرض می‌شود که در همه درگیری‌های تفسیر و قرائت ثابتی از جهان پیرامون دارد. این تلقی از خود به عنوان یک امر ثابت، هستی (دازاین) را از بودن با دیگران و روزمرگی خارج می‌کند و به نوعی بستر سلطه و انقیاد امرسیاسی را در برابر امراجتماعی فراهم می‌کند. این سوال مطرح است که چرا امر ایزوله در جهان کنونی وجود ندارد؟ در پاسخ باید گفت که به دلیل متکثر بودگی مسائل و مطالبات و همچنین سوژه دازاین جنبش‌های اجتماعی جدید هم در عالم فرا - ایزولگی را فریاد می‌زنند؛ عالمی که دیگران هم هستند و در یک ارتباط معنادار باهم قرار می‌گیرند. به عبارت ساده‌تر این جنبش‌ها با تعریفی متکثر از هستی (دازاین) امراجتماعی جدیدی را خلق می‌کنند که متنوع است و روایتی جدید هم از زندگی روزمره دارد. کارویژه مهم دیگر امراجتماعی متکثر توجه به چیرگی‌های متفاوتی است که به نحوه نظام‌مند زندگی روزمره را تحت تاثیر قرار داده است؛ چیرگی که تاثیر منفی بر وجه اُنْتیکی زندگی روزمره واقعی می‌گذارد. در چنین شرایطی ماموریت این مدل از امراجتماعی رویارویی با امرمتافیزیکی به مثابه امرغالب است که امکانات و توانایی‌های زندگی روزمره را مدفون ساخته است. به باور هایدگر این تلاش و گشودگی می‌تواند نقطه آغازی برای واژگونه‌سازی بر ساخت‌های غالب باشد که امرسیاسی برای تسلط بر جامعه ایجاد کرده و این واژگونه‌سازی سرآغاز جدیدی در نسبت‌مندی تازه برای بازتعریف گزاره‌هایی چون دموکراسی، آزادی، برابری، عدالت، زندگی روزمره، امر اجتماعی و امرسیاسی می‌باشد (خالقی، ۱۳۸۲: ۱۸۰-۱۷۰).

۴. هایدگر و مسئله آزادی اگزیستانسیال؛ «توان بودی» برای خلق امراجتماعی

هایدگر در رساله هستی و زمان در ارتباط با گزاره آزادی آن را در نسبت با نحوه بودن یعنی اگزیستانس تعریف می‌کند (هایدگر، ۱۴۰۳). تبیین مسئله آزادی بر مبنای نسبت میان هستی و انسان است نه در قالب اراده آزاد انسان منفرد. هایدگر در مقابل گزاره «اراده» انسانی که در یک نسبت درهم تنیده با امر سوژکتیو است، مفهوم «توان بود» را مطرح می‌سازد (Heidegger, 1991; Heidegger, 1994). در کتاب هستی و زمان، مارتین هایدگر مفهوم «دازاین» را به عنوان «بودن-در-جهان» مطرح می‌کند، که به معنای موجودیتی است که هستی برایش مسئله است. دازاین نه تنها در بُعد فردی، بلکه در بستر اجتماعی و در تعامل با دیگران معنا پیدا می‌کند. هایدگر توضیح می‌دهد که دازاین همواره با دیگران است و انسان به طور بنیادینی درون شبکه‌ای از روابط اجتماعی قرار دارد. این بودن-با به این معناست که دازاین هیچ‌گاه به عنوان موجودی منفرد و جدا از دیگران وجود ندارد، بلکه در جهانی پر از دیگران و در ارتباط با آن‌ها زندگی می‌کند. در حوزه انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی، این مفهوم می‌تواند به بررسی نحوه شکل‌گیری روابط اجتماعی و تأثیر آن‌ها بر هویت فردی و اجتماعی دازاین کمک کند (هایدگر، ۱۴۰۳: ۱۴۷-۱۴۰).

دازاین ضمن پرتاب شدن در جهان که به شیوه‌ای روزمره با موجودات پیرامونی ارتباط برقرار می‌کند تنها با گوش سپردن به ندای وجدانش، می‌تواند خود اصریل را باز یابد و با گوش سپردن به ندای درونی‌اش می‌تواند امکان زیست فردی و جمعی را فراهم کند و مدلی از یک امراجتماعی را به وجود آورد؛ مدلی که به دنبال زیست و اجتماع اصریل است. در اندیشه هایدگر انسان به عنوان اگزیستانس در هستی تعریف می‌شود. در این شرایط اگزیستانس به معنای برون - ایستایی دازاین بر هستی و جهان است و این گشودگی نسبت او یا دیگر سوژه‌ها، جامعه و زندگی روزمره‌اش را مشخص می‌کند (آزادانی و بهشتی: ۲۱۳-۲۱۲). این برون - ایستایی به سوژه این امکان را می‌دهد تا نسبت خود را با ساختارهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی در یک کلام امرسیاسی مشخص می‌کند و درصدد آن است تا با فهم جدید از توانش امراجتماعی متحول شده‌ای را برای خود خلق کند که اساساً این شرایط در جوامع انقلابی و پساانقلابی بسیار زیاد به چشم می‌خورد به طوری که سوژه‌ها درصدد بازتعریف خود با شرایط متحول شده‌اند و به نوعی خواهان یک جامعه (امراجتماعی) در چارچوب نیازها و مطالباتشان هستند؛ امراجتماعی که دیگر خواهان آن نیست که به واسطه امرسیاسی کنترل و مدیریت شود و به نوعی خواهان آزادی سوژه از هرگونه ساختار مُنقادکننده است. دازاین با

آشکار ساختن ماهیت هستی جایگاه خودش در جهان و ارتباط با دیگران تعریف می‌کند و امکان‌های معینی را برای سوژگی آزاد از سلطه فراهم می‌آورد. برون - ایستایی دازاین نخستین معنایی است که در تفکر هایدگری در فهم آزادی سوژه به چشم می‌خورد. در این معنا آزادی سوژه یا دازاین، امکان‌های معین و مشخصی را به او می‌دهد تا با واسطه آن‌ها بتواند جایگاه خود را در هستی، جهان، جامعه و نسبت خود را با زندگی روزمره‌اش بیابد که این امکان، از جمله ویژگی‌های اصیل یا توان‌بود دازاین در اجتماع (امراجماعی) است که چنین فرآیندی می‌تواند سوژه و یا دازاین را از حقیقت‌های تعیین‌بخش و محدودکننده به سوی حقیقت‌های متکثر راهبری کند (Heidegger, 1983: 291).

۱.۴ سوژه و آزادی استعلایی؛ گذار از حقیقت‌های تعیین‌بخش به حقیقت‌های متکثر

پروبلماتیک آزادی برای هایدگر در نسبت با معنا و مفهوم استعلا است. به عبارت دیگر، تبیین آزادی در ریختار فکری هایدگر بیش از آن که متوجه مفهوم انسان و اگزیستانس باشد بر مفهوم جهان و استعلا تاکید دارد. برای هایدگر استعلا در نسبت میان دازاین با دیگران است. استعلا در این شرایط به معنای کنش فراتر رفتن دازاین و یا سوژه در جهان است یعنی جهان برای سوژه یا انسان نه سوژه برای جهان. به عبارتی دیگر، «دیگری» فقط در چارچوب یک جهان است که می‌تواند به عینیت‌بخشی و آشکارشدگی در برابر سوژه‌های دیگر برسد. آزادی استعلایی سوژه یعنی آزادبودن دازاین و نسبت او میان هستی، جهان‌اش و زندگی روزمره می‌باشد. آزادی استعلایی هایدگری نه به معنای معرفت‌شناختی‌اش و نه در معنای الهیاتی بلکه به معنی فراتر رفتن سوژه از ساختارهای تعیین‌بخش است که او را کنترل می‌کنند (Dreyfus and Wrathall, 2005; Heidegger, 1991). آزادی استعلایی سوژه در باور هایدگر بدین معناست که سوژه فریب نظام‌های حقیقتی که او را کنترل می‌کند را نخورد زیرا این وضعیت حقیقت هستی انسانی را در چارچوب‌های مشخصی قرار می‌دهد و آن برون - خویشی و برون - ایستادگی که می‌تواند انسان را در مقابل خودش، دیگری، جامعه و زندگی روزمره قرار دهد، را محدود می‌کند؛ به همین منظور سوژه باید خود را از این تکینگی‌ها و رژیم‌های حقیقت جدا کند و به بر ساخت انواع مختلفی از خرده حقیقت‌ها اقدام کند؛ خرده نظام‌های حقیقتی که در اختیار امرسیاسی و قدرت نیست و توان تعریف سوژه را در رابطه با خود و دیگری دارد و به نوعی امکان‌های وجودی انسان و حقیقت هستی او را که به دنبال زیست اصالت‌مندانه است را فعال سازد و وجهی پرکتیکال به او بدهد. باید بیان کرد تا آنجایی که سوژه در جهان فهمنده است و می‌تواند

مجال ظهور دیگر حقیقت‌های موجود را بدهد. در این چارچوب فقط یک کل می‌تواند برای دازاین آشکار شود که این کل همان جهان در یک معنای استعلایی است. آزادی استعلایی در اندیشه هایدگر دارای دو ساحت ساختاری است (Heidegger, 2009):

۱. طرح‌افکنی دازاین: روشن‌شدن آزادی استعلایی درجایی است که دارای افقی غایت‌مندانه باشد یعنی یک چشم‌اندازی که توسط دازاین هدایت می‌شود و افق‌گشایی می‌کند. این افق ضمن ایجاد یک وحدت درونی در سوژه و دیگری امکان ورود به جهان یا نظام اجتماعی را می‌دهد؛

۲. با ورود دیگران، تقابل / منازعه شکل می‌گیرد. به بیان دیگر، سوژگان با برساخت معانی جدید از هستی و زیست روزمره خود نظام حقیقت مسلط به عنوان یک گفتمان هژمون را به چالش می‌طلبند و عملاً نوعی از منازعه و تقابل میان امرسیاسی با امراجتماعی به منظور تحکیم و برساخت یک و یا چند رژیم حقیقت دیگر شکل می‌گیرد.

یکی از مهمترین مفاهیم مطرح‌شده در فلسفه و اندیشه هایدگر برای تبیین آزادی، «ساخت جهان یا ساخت امراجتماعی» است. انسان سازنده اجتماع و جهان می‌باشد (Heidegger, 1983: 263). سوژه جزئی از جهان نیست بلکه در مواجهه با جهان ایستاده و نسبت به آن موضع دارد. هایدگر در نسبت میان سوژه و جهان از اصطلاح فوسیس استفاده می‌کند. فوسیس در این ساحت بدین معناست که انسان جهان را به تصویر می‌کشد، مرزها و حدود آن را تعیین می‌کند و این تعیین‌کنندگی می‌تواند در تحرک‌بخشی به خود انسان در جهان اجتماعی و زندگی روزمره موثر باشد. هایدگر مفهوم سستی حقیقت را که به معنای مطابقت میان گزاره و واقعیت (Correspondence Theory of Truth) است، نقد می‌کند و به جای آن مفهوم حقیقت به‌عنوان آشکارگی را مطرح می‌کند. در اندیشه هایدگر، حقیقت (Aletheia) به معنای آشکار شدن یا برملا شدن چیزی است که پیشتر پنهان بوده است (Heidegger, 2011; Fynsk, 2019).

۲.۴ زندگی روزمره و امراجتماعی: محیطی برای حقیقت یا غفلت؟

زندگی روزمره در اندیشه هایدگر دو جنبه دارد: می‌تواند محیطی باشد که در آن حقیقت آشکار می‌شود، یا برعکس، فضایی باشد که در آن انسان از حقیقت خود و جهان پیرامون غافل می‌شود.

- **حقیقت در زندگی روزمره:** در زندگی روزمره، حقیقت می‌تواند در لحظات خاصی آشکار شود، هنگامی که فرد با معنای عمیق‌تری از یک تجربه، رویداد، یا ارتباط مواجه می‌شود. به عنوان مثال، در یک گفتگوی عمیق با دوست، ممکن است ناگهان حقیقتی درباره رابطه یا احساسات آشکار شود که پیشتر پنهان بود و یا در یک سطح کلان‌تر یعنی حوزه ارتباط میان جامعه با دولت به عنوان امرسیاسی این وضعیت می‌تواند به فرونشست یک نظام حقیقت و طلوع یک و یا چند رژیم حقیقت منجر شود.

- **غفلت از حقیقت:** اما زندگی روزمره می‌تواند به همان اندازه محیطی باشد که در آن انسان‌ها به طور غیر اصیل زندگی می‌کنند و از حقیقت خود و جهان پیرامونشان غافل می‌شوند. هایدگر این حالت را سقوط (Verfallen) به زندگی غیر اصیل می‌نامد، جایی که انسان‌ها تنها به وظایف و انتظارات روزمره عمل می‌کنند بدون اینکه به معنای عمیق‌تر این اعمال فکر کنند.

هایدگر معتقد است که انسان‌ها می‌توانند از طریق زندگی اصیل، به حقیقت نزدیک شوند. زندگی اصیل به معنای زندگی است که در آن فرد به طور آگاهانه با هستی خود و جهان پیرامونش درگیر می‌شود و تلاش می‌کند که حقیقت را در هر تجربه و ارتباطی کشف کند. در زندگی اصیل، فرد به جای اینکه به صورت ناآگاهانه و غیر تأملی به وظایف روزمره بپردازد، به این وظایف به عنوان فرصت‌هایی برای کشف حقیقت نگاه می‌کند. به عنوان مثال، کار روزانه ممکن است به جای اینکه تنها به عنوان یک الزام اجتماعی یا اقتصادی در نظر گرفته شود، به فرصتی برای کشف و تجربه ارزش‌های عمیق‌تر زندگی تبدیل شود. راجب حقیقت و آزادی استعلایی از منظر هایدگر باید بیان کرد که دنبال کردن حقیقت مطلق (آن چیزی که انسان‌ها اساساً دنبال آن هستند و یا حقیقتی که تام و تمام است و یا آخرین سخن می‌باشد) به معنای یک گزاره ضروری، کلی و ابدی به عنوان آن که یک پشتوانه عمومی ایجاد شود برای دانش‌ها و انسان‌ها که بتوان بر آن رژیم‌های حقیقت را بنا کرد نیست، این مدعا یک اثر مخرب دارد که واقعیت را می‌پوشاند و دازاین در سیطره مستورشدگی قرار می‌گیرد که خود در مقادسازی نقش دارد. وظیفه سوژه آن است که طرحی نو دراندازد به تداوم دانستن و فهم ادامه دهد که چنین طریقی همان اگزیستانسیالیسم است. برای هایدگر ذات حقیقت، آزادی است یعنی آزادبودن دازاین و فرصت‌دادن به خودش برای مستورسازی امور نامستور و از نهان خارج کردن، اموری که در یوغ رژیم‌های حقیقت قرار گرفته‌اند؛ این مجال به انسان اجازه می‌دهد زندگی روزمره و امراجتماعی را بازیابی کند زیرا او خود آفریننده ارزش‌هاست و می‌تواند در

شکل دادن به سوژه اصیل ایفای نقش کند که از سه کارویژه برخوردار است (کوروز، ۱۳۷۸؛ بیستگی، ۱۳۹۱):

۱. حفظ هویت فردی؛

۲. انتخاب آگاهانه در زندگی؛

۳. مسئولیت در برابر خود و دیگران.

۵. «می میرم پس هستم»؛ گذار به زیستن اصالت‌مند و درهم تنیدگی زندگی

روزمره، امراض اجتماعی و تنانگی در اندیشه هایدگر

اگرچه هایدگر به طور مستقیم به سیاست و امور اجتماعی نمی‌پردازد، اما آثار او پیامدهای عمیقی برای فهم سیاست و هویت دارد. او تمایز بین وجود اصیل (Authentic Being) و وجود غیراصیل (Inauthentic Being) را مطرح می‌کند. وجود اصیل به این معناست که فرد به شکلی آگاهانه و مسئولانه زندگی خود را در چارچوب هستی خودش درک کرده و به آن عمل می‌کند. در مقابل، وجود غیراصیل به وضعیتی اشاره دارد که فرد به طور ناآگاهانه یا با پذیرش بدون نقد ارزش‌ها و اعتقادات جمعی زندگی می‌کند. در این چارچوب، مسائل اجتماعی و سیاسی را می‌توان به عنوان مبارزه برای یافتن یا از دست دادن اصالت فردی و جمعی در یک جهان مدرن و تکنولوژیک بررسی کرد (Davis, 2014; Heidegger, 2024).

در فلسفه مارتین هایدگر، مفاهیم تنانگی (Embodiment)، زندگی روزمره امر اجتماعی (The Social) از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و به شکلی پیچیده با هم مرتبط هستند. هایدگر به طور مستقیم به مفهوم تنانگی نمی‌پردازد، اما درک او از «بودن-در-جهان» به صورت ضمنی شامل تنانگی می‌شود. دازاین به معنای «وجود» انسان است که همواره در جهان حضور دارد و این حضور نه به صورت مجرد، بلکه در قالبی فیزیکی و بدنی است. بدن انسان نه تنها واسطه‌ای برای تعامل با جهان، بلکه جزئی از ساختار بنیادی هستی اوست و این تنانگی قادر به تغییر شرایط زیستن خود می‌باشد. تنانگی در این مفهوم به این معناست که وجود انسان همیشه «در جهان» و از طریق بدنش حضور دارد. بدن انسان با جهان فیزیکی و اجتماعی در تعامل است و به این واسطه دازاین می‌تواند جهان را بفهمد و با آن ارتباط برقرار کند. بنابراین، تنانگی به تجربه‌ی مستقیم و انضمامی ما از زندگی روزمره و تعاملات اجتماعی مرتبط است (Safranski, 2014; Arendt, 1971).

هایدگر معتقد است که انسان‌ها اغلب در حالت «بی‌اعتنائی» (indifference) به هستی خود و بدون تفکر عمیق درباره معنای وجودشان درگیر امور حاضردستی می‌شوند در حالیکه در زندگی روزمره هایدگری جامعه و امر اجتماعی ضمن توجه به اصالت‌مندی خود باور به تغییر شرایط نابهنجار دارد. به عبارتی دیگر در زندگی روزمره هایدگری فراموشی وجود (forgetting of Being) سوژه به حاشیه می‌رود و انسان به دنبال آن است تا خود و هستیش در جامعه، سیاست، قدرت، فرهنگ و اجتماع معنا کند. امر اجتماعی در اندیشه هایدگر به نحوی بودن انسان در میان دیگران و تعاملات اجتماعی اشاره دارد. سوژه همیشه «بودن با دیگران» را تجربه می‌کند، حتی زمانی که تنهاست (Heidegger, 1971; Heidegger, 1991). این امر اجتماعی به معنای آن است که وجود ما به طور بنیادین اجتماعی است و نحوی تعامل ما با دیگران بخش اساسی از هستی ماست. امر اجتماعی در زندگی روزمره و از طریق تنانگی به طور انضمامی تجربه می‌شود. در واقع، هایدگر معتقد است که سوژه نه تنها با دیگران بلکه در میان دیگران، وجود و حیات اجتماعی خود را شکل می‌دهد. این تعاملات اجتماعی و زندگی روزمره، به انسان اجازه می‌دهد تا از طریق تنانگی‌اش به شیوه‌ای خاص در جهان حضور داشته باشد. تنانگی، زندگی روزمره، و امر اجتماعی در اندیشه هایدگر به نحوی پیچیده و متقابل در هم تنیده‌اند (Steiner, 1991; Korab-Karpowicz, 2001). تنانگی که به نوعی وجه پرکتیکال شناخت امکان‌های وجودی سوژه است این امکان را می‌دهد تا در جهان فیزیکی و اجتماعی حضور داشته و از طریق بدن‌اش به طور مستقیم با زندگی روزمره و تعاملات اجتماعی ارتباط برقرار کند. زندگی روزمره به عنوان زمینه‌ای برای تجربه‌ی تنانگی و امر اجتماعی عمل می‌کند، اما در عین حال، می‌تواند موجب فراموشی پرسش‌های اساسی در مورد هستی شود. امر اجتماعی نیز به عنوان ساختاری که سوژه را در رابطه با دیگران قرار می‌دهد و به شکل‌دهی به فهم ما از خود و جهان کمک می‌کند و از طریق آن زندگی روزمره و تنانگی به واقعیت درمی‌آید.

سوژه هایدگری در جهان اجتماعی و در اجتماع معنا پیدا می‌کند و انسان خارج از این جهان، هستی، زندگی روزمره و در یک کلام خارج از بستر امر اجتماعی معنایی ندارد. یکی از گزاره‌های کلیدی در ریختار فکری هایدگر مفهوم مرگ است. به باور هایدگر مرگ شیوه‌ای از بودن برای انسان تعریف می‌کند که بتواند به واسطه مرگ‌اندیشی، هستی و جهان را بهتر فهم کند و جایگاه مناسبی برای خود بازتعریف کند. به بیان دیگر، مرگ در اندیشه هایدگری امر تنانگی را در سوژه فعال می‌سازد به این معنا که مرگ و اندیشیدن به پایان، این امکان را به سوژه می‌دهد که در لحظه اکنونی‌اش، زندگی روزمره و امر اجتماعی اصیل برای خود خلق کند.^۳

و در نظارت هیچ امر مسلطی نباشد و بتواند ناتمام‌بودگی‌ها را برای خود از میان ببرد و با کنش، ساختارهایی که او را منقاد و مطیع می‌ساختند، مبارزه نماید و آینده‌ای روشن‌تر برای خود ایجاد کند زیرا بیش از یکبار نمی‌توان زندگی کرد پس همان یکبار را بایستی درست زیست (کالینز و هاوارد، ۱۳۹۱: ۶۶؛ Heidegger, 2012). این اندیشه هایدگری به معنای گذار از امر اجتماعی و زندگی روزمره غیراصیل به امر اجتماعی اصیل است زیرا امر اجتماعی غیراصیل توسط ساختار قدرت و از بالا به پایین طراحی می‌شود و اساساً انتخاب و اراده انسانی نادیده گرفته می‌شود و به نوعی سوژه اسیر در یوتوپیا و حقیقت‌ها است؛ که چنین زیستی به معنای زیستن بر مبنای ساختارهای اجتماعی - سیاسی موروثی و از پیش تعیین شده و چنین تفسیری برای هستی انسان امکان‌های شناخت را نادیده می‌گیرد. به عبارت دیگر، در اندیشه هایدگر با برساخت مفهوم «می‌میرم پس هستم» ماهیتی پویا و متکثر برای انسان در نظر گرفته شده است. «می‌میرم پس هستم» هایدگری یعنی سوژه با ذهن خالی به سراغ زیست‌مندی اصیل نمی‌رود بلکه با رجوع به یک گذشته، تاریخ، فرهنگ و اندیشه در صدد گذار از حافظه فردی به حافظه جمعی است تا با فراموشی و به یادآوری رخدادها و فجایع بتواند اصالتش را به یاد آورد و از چهره هستی غبارزدایی نماید و با مستورسازی امور نامستور شده، سوژگی، امر اجتماعی و زندگی روزمره اصیل را ایجاد کند.

۶. نتیجه‌گیری

مقاله حاضر تلاش کرد تا با واکاوی ریختار فکری مارتین هایدگر، به بررسی مفهوم امر اجتماعی و زندگی روزمره از منظر هستی‌شناسانه بپردازد. هایدگر با نقد سنت متافیزیکی غرب و تأکید بر مفاهیمی چون دازاین، اصالت، و هستی، نشان می‌دهد که زندگی روزمره اغلب در چارچوب‌هایی از پیش تعیین شده و هنجارهای اجتماعی قرار می‌گیرد که به پنهان‌سازی حقیقت وجودی انسان و محدودسازی تجربه‌های اصیل منجر می‌شود. این وضعیت، که هایدگر آن را افتادگی یا سقوط می‌نامد، انسان را از درک عمیق‌تر معنای هستی خود باز می‌دارد و به نوعی زندگی غیر اصیل منتهی می‌شود. با این حال، هایدگر بر این باور است که آگاهی از مرگ و گذر زمان می‌تواند انسان را از این وضعیت فراتر ببرد و به او امکان دهد تا به سوی زندگی اصیل حرکت کند. این حرکت مستلزم فاصله‌گیری از پیروی ناآگاهانه از هنجارهای اجتماعی و جستجوی معنای واقعی‌تر و عمیق‌تر زندگی و هستی است. در این راستا، هایدگر با نقد فرهنگ مصرفی و اثرات تکنولوژی در جهان مدرن، به اهمیت تأمل و بازاندیشی در ارزش‌ها و

هنجارهای اجتماعی می‌پردازد و بر لزوم دستیابی به نوعی زندگی اصیل و معنادار تأکید می‌کند. تحلیل‌های دیگر از امر اجتماعی و زندگی روزمره نه تنها به درک چالش‌های اجتماعی و فرهنگی معاصر کمک می‌کند، بلکه راهگشای رویکردهای نوین در تحلیل‌های اجتماعی و فلسفی نیز می‌باشد. او با معرفی مفاهیمی مانند بودن - در - جهان و بودن - با - دیگران، به این نتیجه می‌رسد که زندگی روزمره و امر اجتماعی نه تنها محدود به روابط ساده انسانی و اجتماعی نیست، بلکه در بستر فهمی عمیق‌تر از هستی و دازاین قابل درک است. این رویکرد، امکان‌های جدیدی را برای خلق و ابداع امر اجتماعی در بستر زندگی روزمره فراهم می‌آورد و به انسان‌ها کمک می‌کند تا معنای واقعی‌تر و اصیل‌تری از زندگی خود را درک کنند.

پی‌نوشت‌ها

۱. مارتین هایدگر در اثر بزرگ خود هستی و زمان (Sein und Zeit)، مفهوم «دازاین» را برای توصیف انسان به کار می‌گیرد. دازاین به معنای «بودن-در-جهان» است و به‌طور مشخص به آن موجودی اشاره دارد که به وجود خود و جهان اطرافش آگاه است، یعنی انسان. این واژه به‌طور لغوی به معنای «آنجا-بودن» است، اما هایدگر آن را به معنای گسترده‌تری به کار می‌برد تا به ویژگی خاصی از وجود انسانی اشاره کند؛ یعنی وجودی که همواره در حال پرسش از هستی خویش است. از جمله شرایط کلیدی دازاین می‌توان به مواردی چون: الف) بودن-در-جهان (In-der-Welt-Sein) دازاین همواره در جهان است و نمی‌توان آن را به‌طور جداگانه از جهان بررسی کرد. انسان در محیطی قرار دارد و این محیط برای او معنا دارد. ب) پرتاب‌شدگی (Geworfenheit): دازاین در جهانی متولد می‌شود که انتخاب نکرده است. این وضعیت به این معناست که انسان همواره در شرایطی «پرتاب» شده که پیش از تولد خود به آن‌ها وارد شده است. ج) هم‌بودگی با دیگران: دازاین به‌طور ذاتی با دیگران هم‌بودگی دارد. انسان‌ها همیشه در ارتباط با دیگران هستند و این ارتباط بر فهم و تفسیر آن‌ها از جهان تأثیر می‌گذارد. د) آینده‌نگری و زمان‌مندی: دازاین با توجه به آینده و با فهم از زمان معنا پیدا می‌کند. زمان‌مندی یکی از ویژگی‌های اساسی دازاین است که او را به سمت امکان‌های وجودی خود هدایت می‌کند.

۲. دازاین به معنای هستی و یا فهم انسان‌بودگی و چستی انسان است و به عبارتی دیگر بودن در جهان را برای انسان مهم می‌داند.

۳. به نوعی تلاقی زمان و مکان در لحظه اکنون است.

کتابنامه

- آزادانی، زکيه؛ بهشتی، سیدمحمد رضا (۱۳۹۷). «آزادی اگزیستانسیال و آزادی استعلایی در اندیشه هایدگر». فصلنامه حکمت و فلسفه، سال ۱۴، شماره ۱، صص ۷-۲۴.
- اشرفی، هانی. (۱۴۰۳). هایدگر: در جستجوی معنای از دست رفته. تهران: نشر نگاه معاصر.
- ایننود، مایکل (۱۴۰۱). روزنه‌ای به اندیشه مارتین هایدگر. ترجمه احمدعلی حیدری، تهران: نشر علمی.
- بیستگی، میگال د. (۱۳۸۹). هایدگر و امرسیاسی. تهران: نشر ققنوس
- پتیسون، جرج (۱۴۰۰). هایدگر متاخر. ترجمه: محمد مهدی میثمی. تهران: نشر ثالث
- خالقی، احمد (۱۳۸۲). قدرت، زبان، زندگی روزمره در گفتمان فلسفی - سیاسی معاصر. تهران: نشر گام نو.
- ذاکرزاده، ابوالقاسم (۱۳۸۰). «پژوهشنامه علوم انسانی»، شماره ۳۲، صص ۱۵-۵۷.
- ذاکری، مهدی؛ عباسی، الهام (۱۳۹۷). «مسئله اذهان دیگر در تفکر هایدگر». فصلنامه حکمت و فلسفه، سال ۱۴، شماره ۵۵، صص ۲۰۷-۲۲۶.
- زمانی، مسعود (۱۳۹۸). «مسئله ما در اندیشه هایدگر». فصلنامه پژوهش‌های فلسفی، سال ۱۳، شماره ۲۹، صص ۲۴۲-۲۶۰.
- سلطانی فر، حجت‌الله؛ گندمی نصرآبادی، رضا. (۱۴۰۳). بررسی دیدگاه هایدگر درباره نیهیلیسم. مجله پژوهش‌های فلسفی، ۱۸ (۴۶)، ۲۲۷-۲۴۵.
- عبدالکریمی، بیژن (۱۴۰۲). هایدگر و استعلا: شرحی بر تفسیر هایدگر از کانت. تهران: نقد فرهنگ.
- کالینز، جف؛ سلینا، هاوارد (۱۳۹۱). هایدگر: قدم اول. ترجمه: صالح نجفی. تهران: پردیس دانش.
- کوروز، مورزمانیس (۱۳۷۸). فلسفه هایدگر. ترجمه: محمود نوالی. تهران: انتشارات حکمت.
- نیکفر، محمدرضا (۱۳۷۵)، در بن‌بست زمان، درآمدی بر اندیشه هایدگر، مقاله، نگاه نو، بهمن، شماره ۳۱، ص ۲۳۸.
- هایدگر، مارتین (۱۳۷۹). سرآغاز کار هنری، ترجمه پرویز ضیاءشهبابی، انتشارات هرمس.
- هایدگر، مارتین (۱۳۸۹). وجود و زمان. ترجمه سیاوش جمادی. انتشارات ققنوس.
- هایدگر، مارتین (۱۴۰۲). نامه‌ای درباره انسان‌گرایی، ترجمه عبدالکریم رشیدیان، به نقل از: کهن، پیشین.
- هایدگر، مارتین (۱۴۰۳). هستی و زمان. ترجمه: عبدالکریم رشیدیان. تهران: نشر نی.
- هیوبرت، دریفوس و دیگران، هرمنوتیک مدرن، ترجمه بابک احمدی و دیگران، مرکز، تهران، ۱۳۷۶.

Arendt, H. (1971). Martin Heidegger at eighty. *The New York Review of Books*, 17(6), 50-54

Clark, T. (2011). *Martin Heidegger*. Routledge.

Dreyfus, H., & Wrathall, M. (2005). Martin Heidegger: An introduction to his thought, work, and life. *A companion to Heidegger*, 1-15.

- Fynsk, C. (2019). *Heidegger: thought and historicity*. Cornell University Press.
- Heidegger, M. (1982). The basic problem of phenomenology.
- Heidegger, M. (2002). *Heidegger: Off the beaten track*. Cambridge University Press.
- Heidegger, M. (2009). *The Heidegger Reader*. Indiana University Press.
- Heidegger, M. (2011). *Existence and being*. Read Books Ltd.
- Heidegger, M. (2024). *Introduction to philosophy*. Indiana University Press.
- Korab-Karpowicz, W. J. (2001). Martin Heidegger.
- Steiner, G. (1991). *Martin Heidegger: With a New Introduction*. University of Chicago Press.
- Heidegger, Martin (1991), The principle of reason, translated by Reginald Lilly. University press.
- Heidegger, Martin (1994), Basic Questions of Philosophy. Translated by Kichard Rojcewlczund, Coutinum books.
- Heidegger, Martin (1971), On the way to Language. Translated by Peter B. Hartz. New York Cambridge

